

เล่าเรื่องชุมชน วัดประดิษฐาราม (วัดมอญ)

ในสมัยอดีตบ้านมอญแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ หัวบ้าน กลางบ้าน และท้ายบ้าน และชาวมอญที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ มีการอยู่ร่วมกันส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน คอยดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พอระยะเวลาผ่านไปได้มีการจัดรูปแบบเขตการปกครองใหม่ โดยยึดครองบางไส้ไก่เป็นหลัก และเกิดการเวนคืนที่ดินไปเป็นพื้นที่โรงเรียนและมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงทำให้ส่วนกลางบ้านมอญเปลี่ยนสภาพไปเป็นสถานศึกษา ผู้คนจะต้องย้ายบ้านเรือนไปอยู่ยังบริเวณหัวบ้านมอญแทน พอมีการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองก็ได้มีการจัดการปกครองเป็นรูปแบบชุมชน จนถึงปัจจุบันนี้

ชุมชนวัดประดิษฐาราม¹ ชื่อของชุมชนแต่เดิมไม่มี ชาวบ้านเรียกกันเองว่า “บ้านมอญ” บางคนกล่าวว่าชื่อ “มอญบ้านสมเด็จ” หากเป็นชื่อนี้จริงก็คงเป็นชาวบ้านเรียกไม่ใช่ชื่อทางการ แต่ก็สอดคล้องกับพื้นที่และมีความเป็นไปได้ อยู่บริเวณตรงข้ามมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ขึ้นกับแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ เหตุที่เรียกว่าบ้านมอญ เพราะเป็นชุมชนมอญชาวเมืองทวาย² และเมืองมะริด³ ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นมอญรุ่นสุดท้าย สาเหตุที่เข้ามาในครั้งนี้นี้ เนื่องจากพระเจ้าปดุง กษัตริย์พม่ากล่าวหา

¹ บทความของคุณสุจิตลักษณ์ ดีผดุง เรื่องมอญบางไส้ไก่ และพลโทธีระเดช มุ่งทางธรรม ที่เขียนในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพพระครูประดิษฐ์วรวัดมณี หรือพระมหาปาไลต์ อดีตเจ้าอาวาสวัดประดิษฐาราม

² เป็นเมืองทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศเมียนมา เป็นเมืองหลวงของภูมิภาคตะนาวศรีและเป็นเมืองท่าปากแม่น้ำ อยู่ห่างจากทะเลอันดามันราว 30 กิโลเมตร (18.6 ไมล์)

³ เป็นเมืองหนึ่งในภูมิภาคตะนาวศรี ประเทศเมียนมา ตั้งอยู่ทางตอนใต้บริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน

ว่ามอญทั้งสองเมืองเป็นกบฏ จับมอญทั้งสองเมืองประหารชีวิตด้วยวิธีการอันทารุณ เอาไฟคลอก มอญพวกนี้จึงหนีภัยเข้ามาในประเทศไทย⁴

บริเวณสะพานพระรามหก เดิมมีโรงเรือหลวง โดยที่เมืองทวายและเมืองมะริดเป็นเมืองชายทะเล ชาวเมืองมีความชำนาญในการเดินเรือเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยจึงโปรดให้พวกผู้ชายเข้ารับราชการเป็นฝีพายหลวง ต่อมาย้ายโรงเรือหลวงไปอยู่ในคลองบางกอกใหญ่หรือคลองบางหลวง คือบริเวณตั้งแต่ปากคลองวัดบุปผารามหรือวัดดอกไม้ไปจนถึงปากคลองบางไส้ไก่ มอญชาวเมืองทวายและเมืองมะริดจึงต้องย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่โรงเรือหลวงแห่งใหม่ทำให้เกิดชุมชนมอญ ณ ที่นี้ เรียกกันว่า “บ้านมอญ” ปัจจุบันเรียกอย่างเป็นทางการว่า “ชุมชนวัดประดิษฐาราม” จากที่กล่าวมา ชาวมอญบริเวณชุมชนวัดประดิษฐารามจึงเป็นชาวมอญจากเมืองมะริดและเมืองทวาย ประเทศเมียนมา และการที่เมืองทวายและเมืองมะริดเป็นเมืองชายทะเล

หรือเมืองท่า ชาวเมืองจึงมีความชำนาญในการเดินเรือ เมื่อเข้ามาในประเทศไทยก็ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากพระมหากษัตริย์ไทย โปรดให้จัดที่อยู่ที่เหมาะสม และยังให้พวกผู้ชายเข้ารับราชการในไทย จึงเกิดเป็นชุมชนบ้านมอญขึ้นมา ภายหลังได้ย้ายโรงเรือหลวงไปอยู่ในคลองบางกอกน้อย แต่ชาวมอญแห่งนี้ได้ตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งมั่นคงแล้วจึงไม่ได้ย้ายตามไป อีกทั้งระยะทางจากคลองบางหลวงกับบางกอกน้อยไม่ไกลกันนัก จึงไม่เป็นปัญหาในการเดินทาง เมื่อย้ายโรงเรือหลวงไปแล้ว สถานที่ที่เป็นโรงเรือเก่าบางแห่งพระราชทานให้เป็นวังเจ้านายและข้าราชการขุนนางผู้ใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย ต่อจากบริเวณที่ว่าเป็นที่ดินปากคลองบางไส้ไก่ ว่ากันว่าเป็นที่อยู่ของหัวหน้ามอญกลุ่มดังกล่าว เป็นนายบ้านควบคุมชาวมอญในสังกัด มีตำแหน่งเรียกว่า “จักกาย”⁵ วิเคราะห์ตามนี้จักกายเป็นภาษามอญ เป็นคนชั้นหัวหน้า หากอยู่ในวังเรียก “จักกายวัง” คงเหมือนตำแหน่งในราชสำนักบ้านเราที่เรียกว่า “กรมวัง”

⁴ มอญอพยพครั้งสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดฯให้อยู่ที่สามโคก มอญอพยพครั้งกรุงธนบุรี โปรดฯให้อยู่ที่ปทุมธานี มอญอพยพครั้งรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (มอญพระประแดง) แรกเข้ามาให้อยู่ที่นนทบุรี

⁵ คำว่า จักกาย นานเข้าเพี้ยนเป็น “สะกาย” ตามคนมอญบางคนบอกว่า “จักกาย” กับ “สะกาย” เป็นคำๆ เดียวกัน จากสะกายแล้วเพี้ยนเป็นไส้ไก่

บ้านมอญแต่เดิมแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ หัวบ้าน กลางบ้าน และท้ายบ้าน วิเคราะห์จากพื้นที่พบว่าหัวบ้านและท้ายบ้านเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกัน มีคลองบางไส้ไก่ขวางอยู่ ส่วนกลางบ้านเดิมอยู่บริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา คือบริเวณตั้งแต่สระน้ำในโรงเรียนไปจรดคลองบางไส้ไก่ทางด้านหลัง คลองบ้านสมเด็จหรือคลองสมเด็จจึงผ่านกลางแบ่งระหว่างหัวบ้านกับกลางบ้าน แต่การเวนคืนที่ของราชการเพื่อต้องการขยายโรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยาส่งผลให้มอญกลางบ้านจำต้องสลายไป ชาวมอญที่อยู่กลางบ้านต้องโยกย้ายไปอยู่บริเวณหัวบ้าน คลองบ้านสมเด็จเลยกลายเป็นแนวเขตระหว่างบ้านมอญกับโรงเรียน ชื่อมอญบ้านสมเด็จจึงเลือนหายไปด้วย จากการที่บริเวณกลางบ้านมีเหตุให้ต้องสลายไปส่งผลให้บริเวณหัวบ้านกับท้ายบ้านมีความต่อเนื่องกัน โดยมีคลองบางไส้ไก่ขวางอยู่

ท้ายบ้านมอญ คือบริเวณปากคลองบางไส้ไก่ ตั้งแต่ประตูระบายน้ำจนถึงปลายซอยวัดใหญ่ศรีสุพรรณ (ซอยเดิม) ปัจจุบันปลายซอยตรงนี้ เรียกว่า “สามแยกจรวพร” ทางเดินท้ายบ้านมอญเป็นซอยที่ต่อเนื่องกับซอยในหัวบ้านมอญ รวมเรียกว่าซอยวัดมอญ หรือตรอกวัดมอญทั้งหมด ชาวไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่ด้านขวา

ของซอย คือด้านที่ติดคลองบางกอกใหญ่หรือคลองบางหลวงเป็นส่วนใหญ่ ภายหลังทางการได้จัดเขตการปกครองใหม่ยึดคลองบางไส้ไก่เป็นแนวเขต ตัดบริเวณท้ายบ้านมอญทั้งหมดไปขึ้นกับชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ทำให้เหลือเพียงชุมชนหัวบ้านมอญ

หัวบ้านมอญอยู่ตรงไหนหนอ ?

ในอดีตนั้นมีลักษณะเป็นเกาะล้อมรอบด้วยคลอง 4 คลอง คือ คลองข้างวัด เป็นคลองเล็กๆ ที่แยกออกจากคลองบางหลวง (คลองบางกอกใหญ่) บริเวณเสาชิงช้าและทำนน้ำของวัดเชื่อมกับคลองบ้านสมเด็จหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาคลองนี้ไม่มีชื่อเฉพาะทางราชการได้ทำการถมพื้นที่คลองทั้งหมดทำเป็นถนนเข้าวัด คลองที่สอง คือ คลองบางหลวง (คลองบางกอกใหญ่) เริ่มจากทำนน้ำของวัดล่องขึ้นไปจนถึงปากคลองบางไส้ไก่ (บริเวณตรงข้ามศาลาทำน้ำวัดสังข์กระจายหลังสุดท้าย) เลี้ยวเข้าคลองบางไส้ไกระยะทางประมาณ 70-80 เมตร จะบรรจบกับปากคลองบ้านสมเด็จตรงจุดนี้เดิมมีสะพานไม้สูงทอดข้ามคลองบางไส้ไก่เชื่อมระหว่างหัวบ้านมอญกับท้ายบ้านมอญ ได้ถูกรื้อออกและทำการสร้างสะพานคอนกรีตแคบๆ ทดแทน กับ

มีประตูระบายน้ำของกรุงเทพมหานครอยู่บริเวณนี้ เมื่อเลี้ยวเข้าคลองบ้านสมเด็จเหมือนแนวเขตแดนระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยากับบ้านมอญไปบรรจบกับปากทางเข้าวัด แต่เดิมนั้นเป็นคลองซอยท้ายวัด จากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นเมื่อคลองซอยด้านนี้ได้เปลี่ยนสภาพเป็นถนน หัวบ้านมอญจากที่เคยมีลักษณะเป็นเกาะจึงเปลี่ยนตามไปด้วย

ถนนเข้าวัดที่เกิดขึ้นใหม่ ในอดีตบริเวณปากทางด้านขวามือเป็นบ้านของพระยาราชนิยม (สาย สายะวิบูลย์) ดึกที่เคยมีอยู่ตั้งเดิมนั้นทายาทได้ทำการรื้อออกไปหมดแล้ว ครั้นเดินเข้าไปจนถึงประตูแรกของวัด ฝั่งตรงข้ามประตูวัดเป็นซอยออกสู่ถนนอิสรภาพซอยนี้เดิมเป็นคลองซอยหรือลำกระโดงแยกจากคลองข้างวัดไปเชื่อมกับคลองวัดบุปผารามได้ เมื่อทางราชการได้ทำการถมพื้นที่คลองด้วยการถมทรายตรงซอยบริเวณนี้เพื่อทำถนนชาวบ้านเลยเรียกกันเองว่า “ตลอกทราย” ปัจจุบันคือซอยอิสรภาพ 17/1

จากประตูวัดแห่งแรกเดินเลยไปถึงประตูที่สอง เยื้องประตูฝั่งขวามือจะเป็นลานจอดรถเล็กๆ สภาพเดิมบริเวณนี้เป็นคลองชักน้ำเข้าไปในบ้านพระยาลักษณะสุดสุนทร (เหลียม ลักษณะสุด) มีสะพานคอนกรีตเล็กๆ ทอดข้ามมาจากฝั่ง

วัดมอญไปยังซอยเล็กๆ อีกฝั่งหนึ่งที่ขนานไปกับคลองชักน้ำ ซอยนี้โอบล้อมบ้านพระยาลักษณะสุดสุนทรไปบรรจบกับซอยโรงเรียนประสาธศิลปเชิงสะพานคอนกรีตที่ทอดข้ามมาจากฝั่งวัดมอญเป็นบ้านพระประชากรบริรักษ์ (แอร่ม สุนทรสารทูล) ต่อด้วยบ้านหลวงประคุณวิชาสนอง (ยุทธกาญ-จนวนิชฐิติ) บ้านหลวงสมิตะพินทุ (เปลี่ยน สมิตะพินทุ) ภรรยาชื่อคุณนายน้อม บ้านคุณหญิงนวม ภรรยาพระยาเฉลิมอากาศ (สุนี สุวรรณประทีป) คุณนายน้อมกับคุณหญิงนวมเป็นน้องพระยาลักษณะสุดสุนทร ต่อจากบ้านคุณหญิงนวมเป็นบ้านนายทหารเรือ (ไม่ทราบชื่อ)

จากประตูที่สองของวัดและลานจอดรถเดินไปจนถึงบริเวณเสาหงส์ บริเวณนี้ในอดีตมีสะพานคอนกรีตขนาดเดียวกับสะพานแรกทอดข้ามไปยังฝั่งตรงข้ามที่เรียกว่าซอยโรงเรียนประสาธศิลป ระหว่างสะพานข้ามคลองทั้งสองแห่งเดิมเป็นที่ขายคลองของวัด มีเรือนไทยโบราณสองหลัง หลังแรกเป็นเรือนแม่ชี มีต้นพิกุลใหญ่ 1 ต้น เรือนไทยหลังที่สองห่างจากหลังแรกเล็กน้อยเป็นของใครไม่ทราบแน่ชัด แต่เคยเห็นพระยาเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม สุนทรวาทีน) กับคุณหญิงบุญเรือนมาอยู่ที่เรือนหลังนี้พักหนึ่งแล้วย้ายไปอยู่ที่อื่น เมื่อทางราชการได้ถมคลองด้านนี้ทำถนน เรือนไทย

ทั้งสองหลังนี้จำเป็นต้องรื้อออกไป และเมื่อข้ามสะพานตรงเสาหงส์ไปยังซอยโรงเรียนประสาธศิลปจะผ่านบ้านลูกตาล ไม่ทราบว่าบ้านของใคร สาเหตุที่เรียกว่าบ้านลูกตาลเพราะว่าเจ้าของชายลูกตาลลูกหลานบ้านนี้ยังอยู่ ปัจจุบันเป็นบ้านพลตรีชัย สุรสิทธิ์ ผ่านหน้าบ้านพระยา ลักษณะสุดสุนทร ศาลเจ้ากวนอู จนถึงเชิงสะพานเจริญพาศน์ปากซอยนี้ขวามือเป็นบ้านหลวงลักษณมาณา (เหล่าชลาชนเดชะ) เป็นชาวมุสลิม ซอยที่ต่ำกว่าเชิงสะพาน ต้องขึ้นบันได้ปูน 4-5 ชั้น ข้างสะพานตรงข้ามบ้านหลวงลักษณมาณาเป็นร้านซักรีดเสื้อผ้า ร้านอยู่ระดับเดียวกับราวสะพานเดิม เป็นร้านเล็กๆ หลังคามุงกระเบื้องหางปลา ร้านยังคงเหลืออยู่ เจ้าของปิดตายไม่ได้ทำอะไร สะพานเจริญพาศน์เปลี่ยนแปลงรื้อสร้างใหม่ขยายจนกว้างขวางอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน ซอยโรงเรียนประสาธศิลปเดิมเรียกซอยวัดมอญเหมือนกัน เหตุที่เปลี่ยนไปเรียกว่าซอยโรงเรียนประสาธศิลป เพราะหลังจากที่พระยาลักษณะสุดสุนทรถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ทายาทได้ให้นายประจวบ สียากาศ เข้าทำโรงเรียนประสาธศิลป ต่อมาทายาทพระยาลักษณะสุดสุนทรได้ขายให้คนอื่น เจ้าของใหม่ได้รื้อเรือนหลังเก่าออกหมดแล้วสร้างเป็นตึกสมัยใหม่ในปัจจุบัน

อาณาบริเวณที่ต่อเนื่องกับคลองข้างวัดเดิมตั้งแต่บ้านหลวงลักษณมาณา เชิงสะพานเจริญพาศน์ตามแนวถนนอิสราภาพไปจนถึงปากทางข้ามมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (อิสราภาพ 15) ทางราชการได้ผนวกเข้าเป็นชุมชนวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) ทั้งหมด

ว่าด้วยวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ)

ถือเป็นธรรมดาของสังคมไทยที่เมื่อมีชุมชนเกิดขึ้น สิ่งที่มาตามก็คือวัด เพราะวัดเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนไทย มาแต่เก่าก่อน และเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนใช้เป็นสถานที่พบปะกันในโอกาสต่างๆ ซึ่งชุมชนวัดประดิษฐารามก็เป็นอีกหนึ่งในนั้น ที่มีวัดอยู่ภายในชุมชน แต่ความพิเศษของชุมชนวัดประดิษฐารามอยู่ตรงที่ชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวมอญที่อยู่ในประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต และมีวัดประดิษฐารามเป็นวัดที่อยู่ภายในชุมชน ขอบเขตของชุมชนก็แบ่งกันอย่างง่ายๆ เอาวัดเป็นศูนย์กลาง ชาวมอญมักเรียกกันมาแต่เดิมว่า “วัดมอญ” หรือ “วัดรามัญประดิษฐ์” และชื่ออย่างเป็นทางการในขณะนี้คือ “วัดประดิษฐาราม”

วัดประดิษฐาราม เป็นวัดราษฎร์สังกัดมหานิกาย ตั้งอยู่ที่เลขที่ 33 ซอยอิสราภาพ 17/1 ถนนอิสราภาพ แขวง

ที่รัษฎาบุรี เขตธนบุรี เดิมเป็นที่ราบลุ่ม มีลักษณะน้ำขังโดยทั่วไป ปัจจุบันทำการปรับปรุงพื้นที่ของวัดเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหมด โดยทิศตะวันออกจรดบ้านเรือน ทิศตะวันตกจรดคลองบางกอกใหญ่ ทิศใต้จรดทางสาธารณะ เหนือจรดถนนคลองถม

ในอดีตเมื่อ 70 ปีที่ผ่านมาวัดประดิษฐารามไม่ได้มีลักษณะอย่าง ที่เห็นในปัจจุบัน ซึ่งก่อนจะมาเป็น วัดประดิษฐาราม หรือ วัดมอญ วัดแห่งนี้ เคยเป็นวัดเก่าของคนไทยมาก่อน กุฎิพระ แต่เดิมเป็นฝาไม้ไผ่ขัดแต่เมื่อคนมอญมาอยู่ บริเวณนี้ได้ช่วยกันทำนุบำรุงวัดจนกลายเป็น

เป็นวัดมอญในที่สุด มีเจ้าอาวาสองค์แรก คือ ท่านเกษร และเมื่อสิ้นท่านเกษรแล้ว เจ้าอาวาสองค์ต่อมาชื่อว่าหลวงปู่โต ชาวบ้านได้ไปนิมนต์ท่านมาจากบ้านบางปลา ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในราวต้นรัชกาลที่ 5 และท่านมรณภาพราวต้นรัชกาลที่ 6 ในการปลงศพ หลวงปู่โต ทางราชการได้ส่งช่างสิบหมู่มาสร้างเมรุให้ และมีการจุดลูกหนูด้วย มีการกล่าวถึงงานศพไว้ว่ามีคนมอญมาเผาศพท่านมากเป็นประวัติการณ์ ขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ได้รับแต่งตั้งเป็นอุปัชฌาย์ “เน” มีสิทธิ์ที่จะบวชพระได้ทั่วประเทศสยาม

พระพุทธรูปหลวงปู่โต

ในสมัยก่อนพระยาประสงค์สรรพ
การ (ยวง เอกะนาค) เป็นผู้สร้างโบสถ์
วิหาร และระเบียงคต ซึ่งปลูกอยู่ในบริเวณ
เดียวกัน มีกำแพงก่ออิฐถือปูนล้อมรอบ
กำแพงด้านหน้ามีประตูทางเข้าลานโบสถ์
สองข้างประตูด้านในเรียงรายด้วยเจดีย์
บรรจุอัฐิน้อยใหญ่ 4-5 องค์ แต่องค์หนึ่งที่
สวยสะดุดตา อยู่ตรงมุมกำแพงด้านขวามือ
ติดกับศาลาที่ประดิษฐานหลวงปู่โตอดีต
เจ้าอาวาส เป็นเจดีย์ทรงไทยย่อไม้สิบสอง
มุมกำแพงด้านหลังโบสถ์มีเจดีย์มุมละ 1 องค์
เหลือเพียงองค์เดียวที่อยู่ติดกับอาคารเรียน
โรงเรียนวัดประดิษฐาราม เป็นเจดีย์ทรง
ไทยย่อไม้สิบสองเหมือนกัน นอกนั้นทุกทั้ง

ทั้งหมด นอกกำแพงโบสถ์ด้านหน้าเป็นทาง
เดินก่ออิฐเทพูนขนานไปกับกำแพง โบสถ์
หลังเดิมหันหน้าเข้าสู่ลานวัด หน้าโบสถ์
มีศาลาโถง (ไม่มีฝาผนัง) ซ้อนอยู่ หากเข้า
โบสถ์ต้องผ่านศาลานี้ก่อน ส่วนโบสถ์นั้นมี
ขนาดเล็ก มีช่อฟ้าใบระกา หน้าบันไม้พื้น
เรียบเซาะร่องทำลวดลายเครือเถาดอก
พุดตานประดับกระจกสีอย่างหลากหลาย
นอกจากนี้ยังมีวิหารหลังเล็กๆ ปลูกเคียง
ข้างกันด้านขวามือ หน้าบันวิหารเป็นลาย
ปูนปั้นเครือเถา กรอบหน้าบันด้านล่าง
ปั้นรูปนกในท่าเอี้ยวตัว 1 ตัว ทาสีน้ำปูน
สีเหลืองอ่อน

โบสถ์วัดประดิษฐาราม

ซ้ายมือของโบสถ์เป็นระเบียงคตเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรไสยาสน์ องค์พระยาวราว 6 เมตร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นที่ก่อบนพื้น ชาวบ้านในชุมชนนับถือพระนอนองค์นี้มากมักจะมาขอพรให้มีโชคลาภ มีระเบียงเปิดโล่งด้านหลังองค์พระเป็นผนังทึบสร้างแทนกำแพงไปในตัว

ที่ดินหลังระเบียงคตพระพุทธรไสยาสน์เป็นวังองค์เจ้าราชินีแจ่มจรัส กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ระเบียงคตเดิมมุงด้วยกระเบื้องทางปลา ต่อมาได้รื้อออกและมุงด้วยหลังคาสังกะสีลอนเล็กแทน ลวดลายปูนปั้นหน้าบันข้างทางเดินเป็นสิ่งหลงเหลือเพียงอย่างเดียวที่ยังมีปรากฏอยู่ให้เห็น

พระพุทธรไสยาสน์

เริ่มจากมุมระเบียงคตพระพุทธไสยาสน์จุดตรงนี้เป็นสามแยก แยกขวามือเป็นซอยจรดคลองบ้านสมเด็จ มีสะพานไม้สูงเล็กๆ ทอดข้ามคลองไปชนรั้วมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเดิมเป็นรั้วมะขามเทศแล้วหักซ้ายทอดลงขนานกับรั้วมหาวิทยาลัยลงสู่พื้นดิน ซอยนี้เป็นซอยวัดมอญเดิม เมื่อคลองซอยข้างวัดเดิมไม่ได้ถมทำถนน คนในชุมชนต้องใช้ซอยนี้เป็นทางเข้าออกไปสู่ถนนอิสราภาพจากมุมระเบียงคตมุ่งตรงไปจนถึงเจดีย์มอญ 2 องค์ เลี้ยวซ้ายเข้าระหว่างเจดีย์ทั้งสองเป็นทางเดินไปที่ทำน้ำและเสาหงส์ แล้วไปเชื่อมกับซอยโรงเรียนประสาธศิลป์ บริเวณ

เจดีย์มอญที่เดียวกันถ้าเลี้ยวขวาจะเป็นทางเดินหลังศาลาการเปรียญหลังเก่าที่ขนานไปกับคลองข้างวัดไปจรดเขตสังฆาวาส (กุฎิสงฆ์) จากจุดเดิมตรงมุมระเบียงคตพระพุทธไสยาสน์ด้านหลังเป็นตรอกในหัวบ้านมอญเรียกว่าตรอกวัดมอญ จากตรงนี้ตรงไปเชื่อมกับตรอกในท้ายบ้านมอญ ตรงสะพานข้ามคลองบางไส้ไก่ การเดินทางมาชุมชนบ้านมอญเดิมที่นั่นเข้าได้ 3 ทางคือเข้ามาทางซอยโรงเรียนประสาธศิลป์ เข้ามาทางถนนหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาหรืออิสราภาพ 15 และเข้ามาทางท้ายบ้านมอญเชื่อมต่อกับซอยวัดใหญ่ศรีสุพรรณตรงสามแยกจรวาย

เสาหงส์

สิ่งก่อสร้างในวัดประดิษฐาราม นอกจากบริเวณโบสถ์ วิหารแล้ว ในลานวัด หน้าโบสถ์ประกอบด้วยศาลาการเปรียญ โรงเรียนเทศบาลวัดมอญและกุฏิสงฆ์ที่ เรียกว่าเขตสังฆาวาส ลานวัดของเดิมเป็น พื้นดินเกี่ยหน้าดินด้วยทรายบางๆ ศาลา การเปรียญหลังเก่าปลูกอยู่ริมคลองซอย ข้างวัดบริเวณที่เป็นศาลาสวดศพ พันธุ์ เพิ่มศิริ ปัจจุบันนี้เป็นศาลาใหญ่ชั้นเดียว ใต้ถุนสูง มีช่อฟ้าใบระกา หน้าบันศาลา การเปรียญมีรูปเทพพนมปั้นติดอยู่กลาง หน้าบัน 1 องค์ ประตูปิดเปิดด้วยบานเฟี้ยม ตลอด มีบันไดเป็นชั้นๆ ความยาวเท่าบาน เฟี้ยมทอดลงสู่ลานวัดหลังคา เป็นกระเบื้อง ซีเมนต์ (กระเบื้องว่าว) ข้างศาลาตรงข้าม

เจดีย์มอญมีศาลาหลังเล็กๆไม่มีฝากั้นปลูก ประชิดศาลาการเปรียญด้านนี้มีชานและ ทางเข้าศาลาใหญ่เชื่อมต่อกัน กลางหน้าจั่ว ของศาลาหลังเล็กนี้มีรูปกระต่ายแกะด้วย ไม้ติดอยู่ 1 ตัว มีบันไดขึ้นศาลาหลังเล็กนี้ ต่างหาก ลูกทรงศาลาเป็นลูกทรงแนวตั้ง 3 ด้าน หลังศาลาการเปรียญหลังใหญ่มีศาลา โถงเล็กๆไม่มีฝากั้น 2 หลัง ปลูกเคียงกันบน ชายคลอง ใช้เป็นที่จัดอาหารคาวหวานเพื่อ ลำเลียงขึ้นไปเลี้ยงพระบนศาลาการเปรียญ ในเวลายามงานบุญ หากจะตั้งเตาประกอบ อาหารก็ตั้งตรงบนทางเดินและใต้ถุนศาลา การเปรียญถนนหลังศาลาการเปรียญนี้โดย ปกติไม่มีคนใช้นอกจากเวลายามงานเพราะ เป็นทางตันสุดถนนเป็นกุฏิสงฆ์

ศาลาพันธ์เพิ่มศิริ

ศาลาเล็กๆ 2 หลังที่อยู่หลังศาลาการเปรียญ นอกจากใช้จัดอาหารคาวหวาน เวลามีงานแล้ว บางครั้งใช้เป็นที่พักพิงหรือประดิษฐานรูปหล่อหลวงปู่โตเป็นครั้งคราว มุมศาลาการเปรียญด้านเจดีย์มอญมีต้นโพธิ์ใหญ่ 1 ต้นมีที่ว่างเล็กๆ ข้างทางเดิน เวลามีงานสงกรานต์ วัดจะจัดทำรางน้ำให้ประชาชนเทน้ำไปสรงน้ำพระเริ่มตั้งแต่พระพุทธรูปหลวงปู่โต และพระภิกษุที่อยู่ในวัดตรงเจดีย์มอญทั้ง 2 องค์ด้านในมีโพธิ์ต้นใหญ่อีก 1 ต้นริมคลองตรงประตูเข้าวัดมีอีก 1 ต้นรวมบริเวณตรงนี้มีต้นโพธิ์ใหญ่ 3 ต้นแผ่กิ่งก้านสาขารวมเป็นต้นเดียวกัน

ฝั่งตรงข้ามเป็นโรงเรียนในวัด ชาวบ้านเรียกโรงเรียนเทศบาลวัดมอญ จะปรากฏวัตถุโบราณที่เป็นมรดกที่สำคัญของวัดประดิษฐาน (วัดมอญ) ซึ่งเราได้

กล่าวกันไปแล้วในตอนต้น ได้แก่ ธรรมาสน์บุษบก ระเบียบคต และพระพุทธรูปไสยาสน์กับพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ปลายพระบาท อีก 2-3 องค์ พระประธานในโบสถ์ เสาหงส์ เจดีย์มอญ 2 องค์ เจดีย์ย่อไม้สิบสอง ที่ใส่บาตรหน้าเขตสังฆาวาส และรูปลอยเหมือนองค์ของหลวงปู่โต โดยทางวัดประดิษฐานได้ทำการอนุรักษ์เพื่อเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม และเป็นประโยชน์ต่อผู้คนที่ได้เข้ามาศึกษาโบราณวัตถุที่ไม่ได้หาดูได้ที่ไหนง่ายๆ และควรอย่างยิ่งแก่การได้มาสัมผัสถึงศิลปะทางวัฒนธรรม และซึมซับวิถีชีวิตของคนในชุมชนมอญ รวมถึงประเพณีต่างๆ ของชาวมอญที่จัดขึ้นในทุกๆ ปี โดยมีวัดประดิษฐานเป็นศูนย์กลางสำคัญของชุมชน

การสรงน้ำพระ

ท้ายบ้านมอญอยู่ตรงไหนเอ่ย

มีเนื้อที่ราว 1 ใน 4 ของหัวบ้านมอญ บ้านเรือนส่วนใหญ่อยู่ริมคลองบางหลวง ด้านในซอยมีบ้านเรือนปลูกห่างๆ กัน ซอยนี้เชื่อมต่อมาจากซอยในหัวบ้านมอญ เชื่อมด้วยสะพานปัจจุบันเป็นสะพานคอนกรีต มีประตูละบายน้ำ ซอยวัดมอญในท้ายบ้านนี้มีระยะทางประมาณ 100 เมตรเศษ บรรจบกับซอยวัดใหญ่ศรีสุพรรณเดิม ตรงจุดนี้เป็นสามแยก แยกแรกคือซอยวัดมอญ แยกตรงข้ามเรียกซอยต้นหว้า อีกแยกหนึ่งคือซอยวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ปัจจุบันเรียกว่า “สามแยกจรวายพร”⁶

เมื่อทางการจัดเขตปกครองใหม่ และใช้คลองบางไส้ไก่เป็นแนวแบ่งเขตได้ ดัดเอาท้ายบ้านมอญทั้งหมดไปขึ้นกับเขตชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ท้ายบ้านมอญในอดีตเมื่อลงสะพานข้ามคลองบางไส้ไก่มาแล้วข้ามสะพานริมคลองเดิมมีต้นพุใหญ่ และมีวังพระองค์เจ้าสนิทวงศ์พัฒนาเดชอยู่ตรงเชิงสะพาน ชาวบ้านเรียกว่าวังเจ้าต้อม ต่อมาจึงได้ขายวังทั้งหมด โดยก่อนหน้านั้นได้แบ่งวังด้านข้างทั้งสองให้เจ๊กเช่าทำเป็นโรงต่อเรือ ปัจจุบันวังนี้เลยแบ่งเป็น 3 เจ้าของ ซึ่งคนที่เป็นเจ้าของบ้าน

เรือนบริเวณนี้เป็นคนเชื้อสายมอญทั้งหมด ปัจจุบันทายาทลูกหลานยังคงไม่ได้โยกย้ายไปไหน ในอดีตริมคลองบางหลวงเป็นบ้านเรือน โดยส่วนใหญ่เป็นบ้านทรงเรือนไทย ยกเว้นเฉพาะบ้านขุนพิณิตเป็นเรือนปั้นหยา ได้ถุนสูง และบ้านขุนรัตนไกร เป็นเรือนไทย ภรรยาชื่อ “เหม” เป็นคนมอญพูดภาษามอญได้ บ้านหลังนี้เป็นบ้านหลังสุดท้ายของบ้านมอญ เมื่อมีงานสงกรานต์วัดมอญ⁷ จะมีขบวนแห่มารับข้าวแช่จากบ้านป่าเหม ถือว่าเป็นข้าวแช่ท้ายบ้านมอญ เมื่อป่าเหมถึงแก่กรรมแล้ว บ้านที่ส่งข้าวแช่ต่อมาก็คือ บ้านหลวงวิมลประชาภัย เมื่อภรรยาเจ้าของบ้านและลูกชายคนเดียวถึงแก่กรรมไปแล้วก็ไม่มีการสืบสานส่งข้าวแช่จากท้ายบ้านอีก ขบวนแห่ที่ต้องมารับข้าวแช่เป็นอันระงับไปด้วย นอกจากนี้ยังมีบ้านเรือนบางส่วนที่ถูกรื้อลงปลูกเป็นบ้านสมัยใหม่แทน

บ้านเรือนอีกฟากหนึ่งของซอยท้ายบ้านมอญ มีบ้านเรือนปลูกเรียงรายกันห่างๆ ไม่แออัดเหมือนเตี้ยวนี้อัน บริเวณเชิงสะพานแต่ก่อนมีร้านกาแฟ ขายก๋วยเตี๋ยว และของอื่นๆ เรียกกันว่า “ร้านเจ๊กฮั่ว” ส่วนใหญ่บริเวณหลังบ้านนี้ด้านหลัง

⁶ โดยชาวบ้านได้พร้อมใจตั้งชื่อสามแยกตรงนี้ให้เป็นอนุสรณ์แก่นางจรวายพร ซึ่งเป็นประธานของคนในชุมชน และถือเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ

⁷ เป็นประเพณีประจำปีของชาวมอญซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ

เป็นสวน บ้านจึงไม่หนาแน่น และได้เปลี่ยน
เจ้าของไปทั้งหมด

จากที่ได้กล่าวมา เมื่อมีชุมชนเกิดขึ้น สิ่งที่จะขาดไม่ได้คือวัด เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน ใช้เป็นสถานที่พบปะกันในโอกาสอันควร วัดที่ชาวมอญสร้างไว้ในชุมชนจึงเรียกกันมาแต่เดิมว่า “วัดมอญ” หรือ “วัดรามัญประดิษฐ์” ชื่ออย่างเป็นทางการในขณะนี้คือ “วัดประดิษฐาราม” การกำหนดเขตชุมชนวัดประดิษฐารามเดิมแบ่งเป็น 3 ส่วนคือหัวบ้าน กลางบ้านและท้ายบ้าน โดยครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง แต่เมื่อมีทางราชการมีการเวนคืนที่พื้นที่เพื่อนำไปสร้างเป็นสถานศึกษา ส่งผลให้พื้นที่บริเวณกลางบ้านสลายหายไป เหลือบริเวณหัวบ้านกับท้ายบ้านมีความต่อเนื่องกัน แบ่งโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนบริเวณที่อยู่ใกล้วัดเรียก “หัวบ้าน” ที่ไกลออกไปจนสุดเขตของชุมชนเรียก “ท้ายบ้าน”

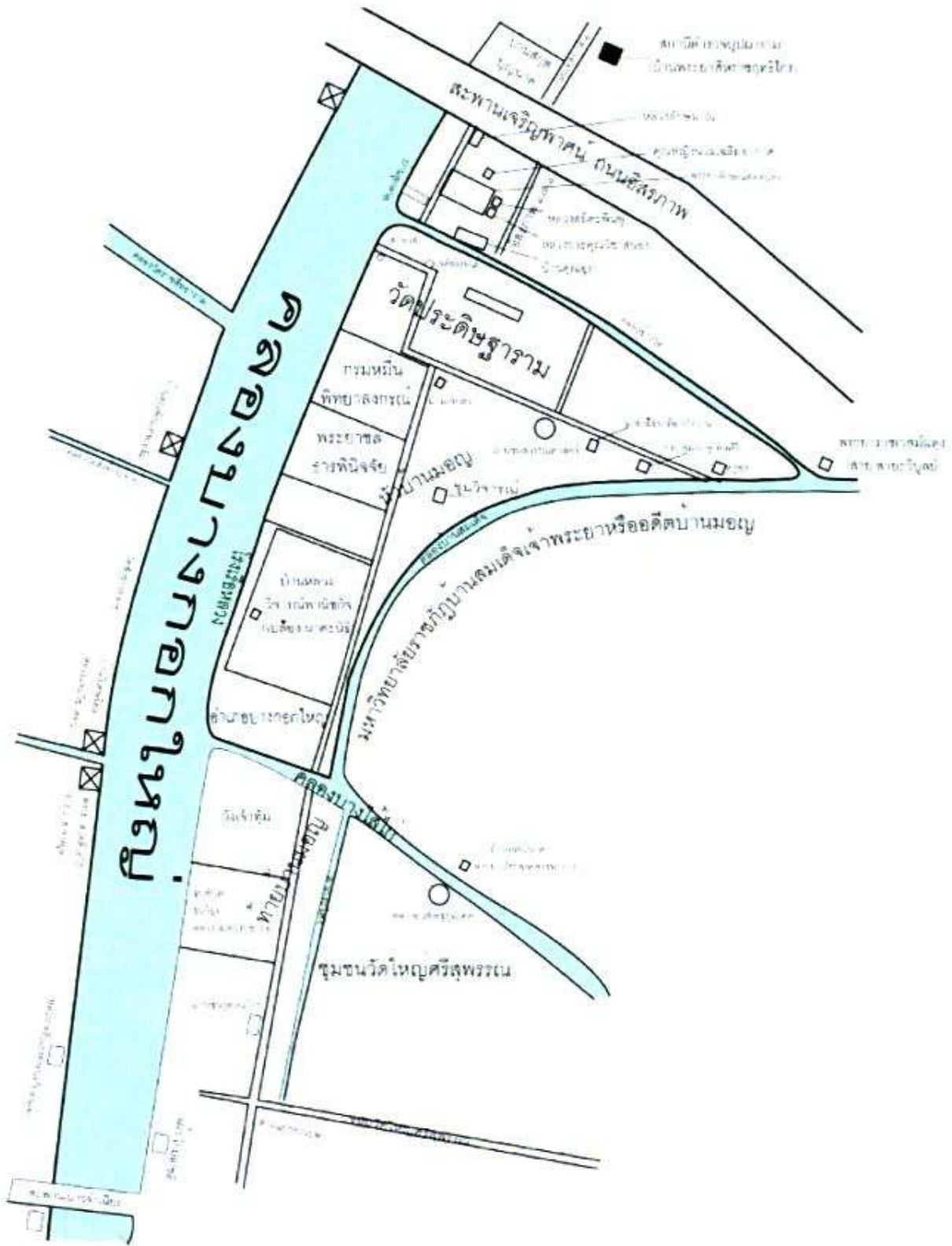
หรือท้ายบ้านมอญ และมีคลองบางไส้ไก่ขวางอยู่ อาณาเขตของชุมชนตรงสวนท้ายบ้านตั้งแต่ประตูระบายน้ำจนถึงปลายซอยวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ดังนั้นทางเดินท้ายบ้านมอญจึงมีความต่อเนื่องกับซอยในหัวบ้านมอญ รวมเรียกว่า ซอยวัดมอญ จนภายหลังทางราชการได้จัดเขตการปกครองใหม่ ยึดคลองบางไส้ไก่เป็นแนวเขต ดัดบริเวณท้ายบ้านมอญทั้งหมดไปขึ้นกับชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ส่งผลให้ชุมชนท้ายบ้านมอญถูกตัดออกไป จะเห็นได้ว่าการเข้ามาควบคุมพื้นที่ของภาครัฐทำให้อาณาเขตพื้นที่ของชุมชนวัดประดิษฐารามได้มีการลดน้อยลงอย่างมาก^๑ อีกทั้งยังส่งผลให้ชาวมอญโยกย้ายถิ่นฐานออกไปอยู่บริเวณอื่น นอกจากนี้ความต้องการขยายความเจริญด้านสาธารณูปโภคต่างๆ อาทิ ถนน ก็ทำให้ชาวมอญถูกลูก้าพื้นที่เข้าไปอีก ส่งผลให้การโยกย้ายถิ่นฐานของชาวมอญมีเพิ่มขึ้น

สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก “เล่าเรื่องชุมชนมอญวัดประดิษฐาราม”

โดยลุงวราห์ โรจนวิภาต

^๑ บริเวณกลางบ้านกับท้ายบ้านถูกตัดออกไป เหลือเพียงแต่บริเวณหัวบ้าน

แผนที่ชุมชนวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) ในอดีตที่แบ่งเป็นหัวบ้านและท้ายบ้าน
 ที่มา: <http://www.lek-prapai.org/home/view.php?id=30>

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน วัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) ในปัจจุบัน

ป้ายชุมชนวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ)

ชุมชนวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) มีพิกัดทางภูมิศาสตร์อยู่ระหว่างละติจูดที่ $13^{\circ}43'53.61''$ น ถึงละติจูดที่ $13^{\circ}44'4.91''$ น และลองจิจูดที่ $100^{\circ}29'10.95''$ ตะวันออก ถึง ลองจิจูดที่ $100^{\circ}29'21.54''$ ตะวันออกชุมชนวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) ตั้งอยู่ที่แขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี มีสถานที่ใกล้เคียงได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีพื้นที่โดยรวม 15 ไร่ เจ้าของที่ดิน คือ กรมธนารักษ์ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับถนนอิสรภาพ มีถนนเข้าสู่ชุมชน สามารถเดินทางได้ 2 ทาง คือ ซอยอิสรภาพ 15 กับซอยอิสรภาพ 17/1

ทิศใต้ ติดกับชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณมีคลองบางไส้ไก่ เป็นเส้นกั้นแบ่งเขตแดน

ทิศตะวันออก ติดกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีคลองสมเด็จเจ้าพระยาเป็นเส้นกั้นแบ่งเขตแดน

ทิศตะวันตก ติดกับคลองบางกอกใหญ่ เป็นเส้นทางเข้าสู่ชุมชนทางน้ำได้อีกทางหนึ่ง

แผนที่อาณาเขตติดต่อชุมชนวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ)

สภาพบ้านเรือน

โดยทั่วไปนั้นชาวมอญจะนิยมปลูกบ้านกันอยู่ริมแม่น้ำซึ่งมีลักษณะการสร้างบ้านที่มีความแตกต่างไปจากลักษณะบ้านของคนไทย ในอดีตนั้นบ้านเรือนของชาวมอญมีลักษณะคล้ายกับเรือนเครื่องผูกของประเทศไทย คือ เป็นเครื่องเรือนไม้ หลังคาจั่ว ผนังยกสูง ใต้ถุนไม้ไผ่และไม้เนื้อแข็ง มีบันลมหแหลม ฝาเพ็ญม มีนอกชาน ระเบียง และที่สำคัญ คือ เสาเรือน ซึ่ง

เป็นเสาหลักของบ้านและเป็นทีประดิษฐานผีบ้านผีเรือนชาวมอญจะปลูกบ้านเรือนโดยเอาด้านซื่อลงทางแม่น้ำ เพื่อจะได้มีลมพัดเข้าบ้านตลอด เป็นกลวิธีระบายความร้อนโดยใช้วิธีการตามธรรมชาติ เนื่องจากแม่น้ำสายต่าง ๆ ในเมืองมอญส่วนใหญ่มีแนวจากเหนือไปได้ ชาวมอญจึงปลูกเรือนหันหน้าเรือนไปทางทิศเหนือ หลังบ้านอยู่ทางทิศใต้คนมอญถือว่าทิศใต้เป็นทิศมงคลลมจะพัดจากทิศใต้สู่ทิศเหนือ

หน้าบ้านจะหันไปทางทิศเหนือ บ้านโตขึ้น
บ้านหันไปทางทิศใต้ ถือนำนามงคลขึ้นบ้าน
และเนื่องจากคนมอญเคารพนับถือผีสูงสุด
รองจากพระพุทธเจ้าดังนั้นคติในการปลูก
บ้านอีกประการหนึ่งคือห้องที่มีเสามิหรือ

เสาเอกของบ้านจะต้องอยู่ด้านทิศตะวัน
ออก เพื่อให้เป็นจุดแรกที่รับแสงในตอนเช้า
เงาของคนที่อาศัยอยู่ในบ้านจะได้ไม่
ทับทาบเข้ากับเสามิที่คนมอญเคารพสูงสุด
รองจากพระพุทธเจ้า

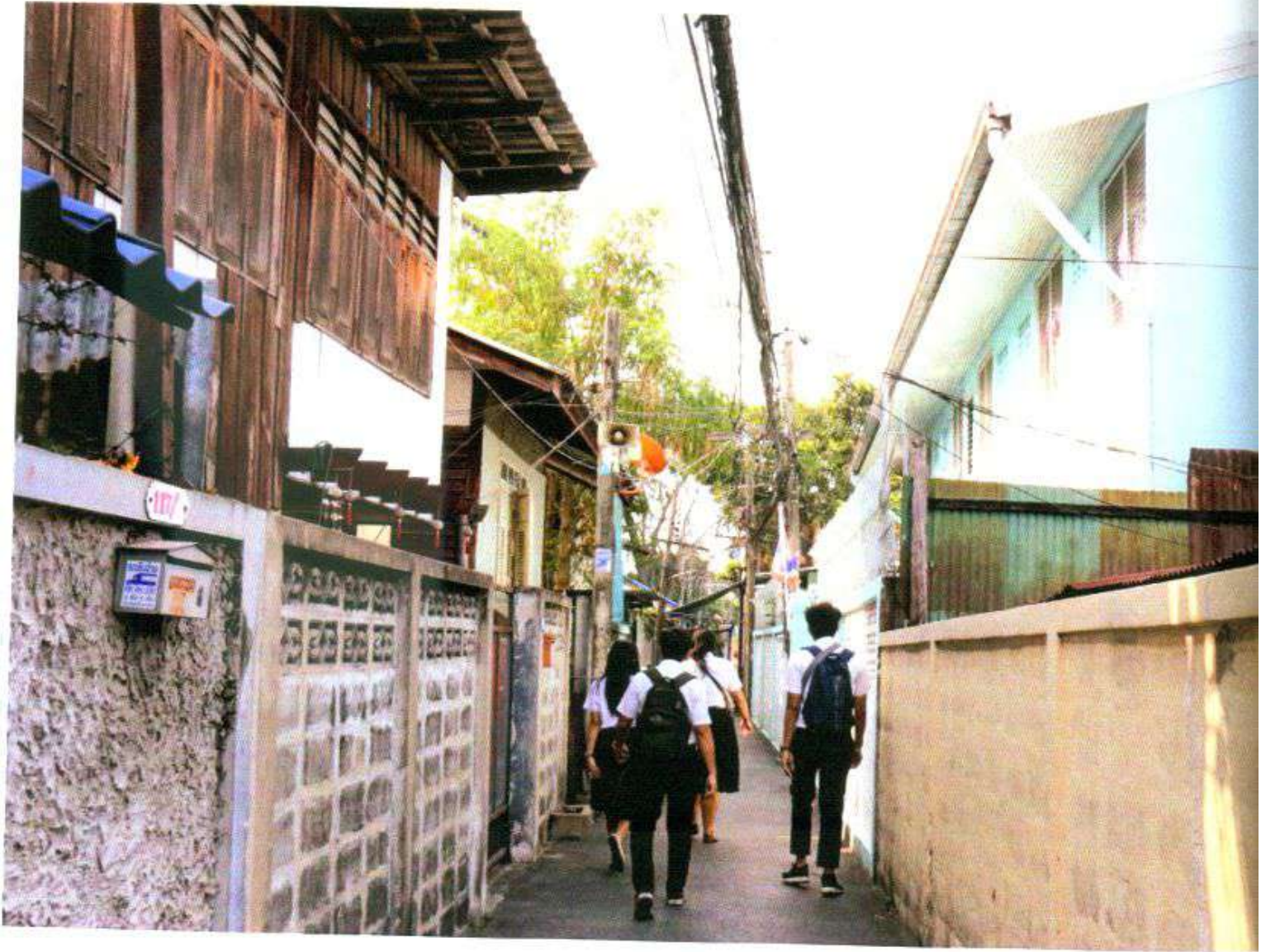
ลักษณะบ้านเรือนชาวมอญสมัยอดีต

ที่มา : <https://konmonnaiphotharam.wordpress.com/>

หิ้งพระที่สร้างขึ้นในบ้านของชาวมอญ

ที่มา : <http://www.scratchdaworld.com/?p=2544>

ลักษณะบ้านเรือนในปัจจุบัน

สามารถศึกษาหาข้อมูลเรื่อง “คติความเชื่อการสร้างบ้านของชาวมอญ”
เพิ่มเติมได้ตาม QR code

ในปัจจุบันมีบ้านเรือนมีลักษณะเป็นบ้านไม้สองชั้น อยู่ในสภาพที่แออัด เนื่องจากพื้นที่ในชุมชนมีขอบเขตที่จำกัด และไม่สามารถขยายตัวได้อีกภายในชุมชน มีทางเดินเท้าที่ได้รับการปรับปรุงเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก มีซอยเล็กซอยน้อยภายในชุมชน บ้านเรือนส่วนใหญ่มีชั้นประตูทางเข้าสูง มีรั้วกันความเป็นส่วนตัวภายในบ้านกับพื้นที่ทางเดินสาธารณะภายนอกซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้บ้านเรือนในอดีตต้องเปลี่ยนแปลง ได้แก่ มีฐานะดีขึ้นประกอบกับการพัฒนาทางชุมชนมากขึ้นจนเปลี่ยนการสร้างบ้านเรือนลักษณะเดิมมาเป็นการสร้างบ้านเป็นครึ่งตึกครึ่งไม้ดังเช่นปัจจุบันนี้ แต่มีสิ่งที่แตกต่างกัน คือ ชาวมอญชอบปลูกบ้านริมน้ำหันหน้าบ้านไปทางทิศเหนือ ส่วนใหญ่แม่น้ำในประเทศไทยไหลจากเหนือลงใต้ การปลูกบ้านของชาวมอญในลักษณะนี้เป็นลักษณะการขวางแม่น้ำ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วข้างต้น จากลักษณะนี้จึงเรียกชาวมอญว่า มอญขวาง

ว่าด้วยประชากรชุมชน

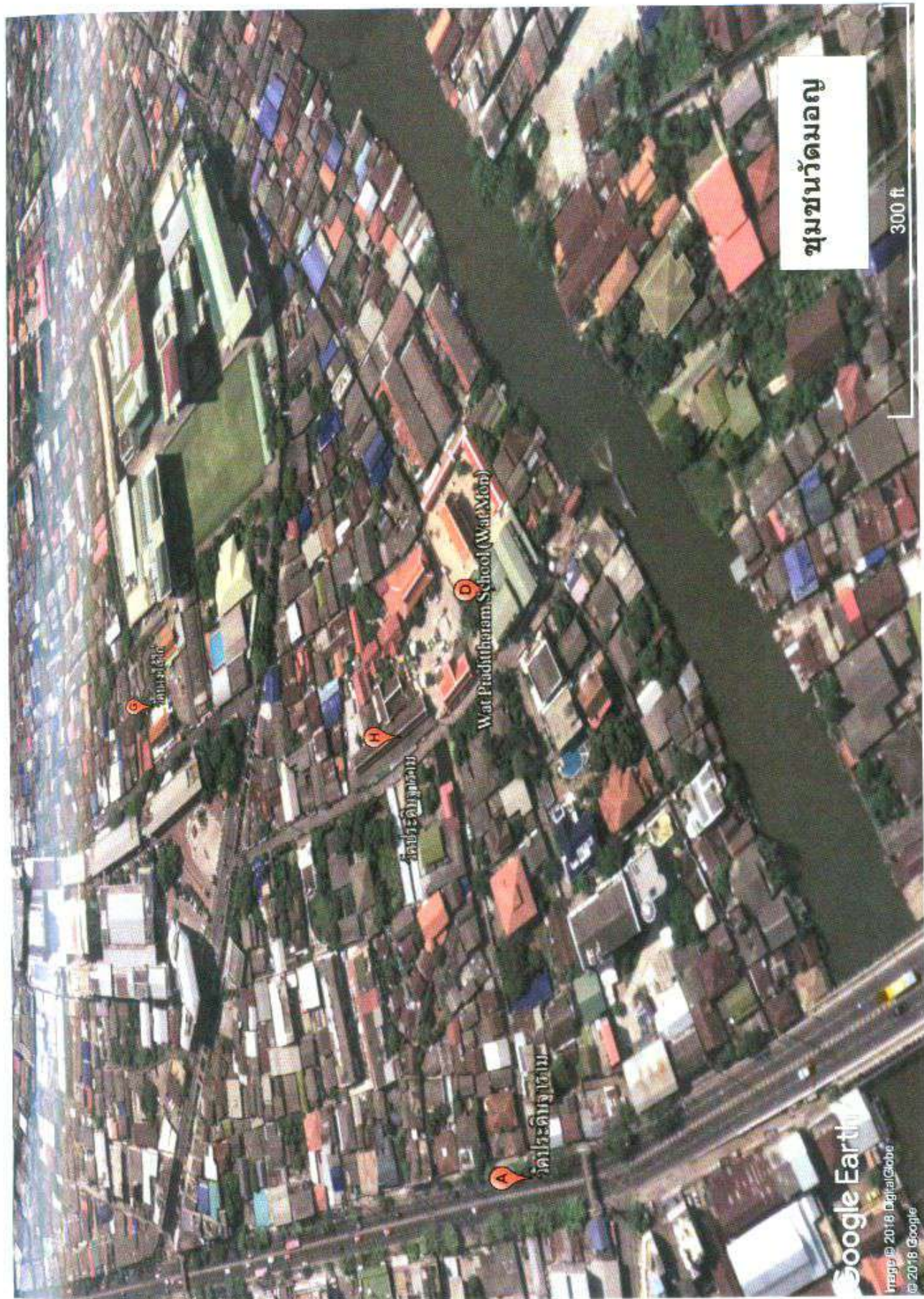
วัดประดิษฐาราม (วัดมอญ)

ประชากรในชุมชนวัดประดิษฐารามรวมทั้งหมด 843 คน เป็นชาย 385 คน และ หญิง 458 คน มีด้วยกัน 203

หลังคาเรือน (ศิริพร นิตทิม, 2561: สำนักงานเขตธนบุรี) คนในชุมชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และมีนับถือศาสนาอิสลามอยู่ไม่มากนัก ประชากรในชุมชนวัดประดิษฐาราม หรือชุมชนวัดมอญในอดีตที่ชาวมอญอพยพเข้ามา มีการประกอบอาชีพเป็นฝีพายเรือหลวงและอาชีพเกี่ยวกับการทำขนมไทย เช่น ฝอยทอง เป็นต้น ต่อมาชาวมอญที่เข้ามาเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น รวมถึงสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชาวมอญรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้สืบทอดอาชีพจากบรรพบุรุษ แต่เปลี่ยนมาทำอาชีพแบบคนในสังคมเมืองมากขึ้น มีการผสมผสานวัฒนธรรมการเป็นอยู่ของชาวมอญให้เข้ากับสังคมไทย จึงทำให้ปัจจุบันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท อาชีพรับจ้าง และอาชีพค้าขาย ส่วนใหญ่เปิดเป็นร้านขายของในชุมชน ร้านขายของชำ ร้านอาหารตามสั่ง และหอพักสำหรับนักศึกษา โดยคนที่เปิดร้านขายของชำในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่เกษียณอายุราชการแล้ว อาศัยพื้นที่บริเวณบ้านของตนเองเปิดร้านขายของเพื่อสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัว ส่วนคนในชุมชนที่อยู่ในวัยทำงานส่วนใหญ่ตอนเช้าจะออกไปทำงานนอกบ้าน และกลับบ้านตอนเย็นเป็นกิจวัตรประจำวันของคนใน

ชุมชน และอีกหนึ่งอาชีพที่สำคัญของคนในชุมชน คือ การเปิดหอพักสำหรับนักศึกษา เนื่องจากด้านทิศตะวันออกที่ติดกับชุมชนวัดมอญเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงทำให้ชุมชนมีการปรับตัวให้เข้ากับมหาวิทยาลัย โดยการเปิดเป็นหอพักสำหรับนักศึกษา ทั้งชายและหญิง ซึ่งในชุมชนมีหอพักจำนวนมาก และได้รับความสนใจอย่างดีจากนักศึกษา เนื่องจากอยู่ใกล้มหาวิทยาลัย การเดินทางสะดวก และราคาแตกต่างกันตามความเหมาะสมด้วยเหตุนี้จึงทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เพราะถ้าอยู่ในช่วงที่เปิดเทอมคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพค้าขายจะสามารถขายของให้กับนักศึกษาได้มากทำให้คนใน

ชุมชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และในช่วงปิดเทอมยังส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนในชุมชนลดลง เนื่องจากนักศึกษาจะเดินทางกลับบ้านที่ต่างจังหวัด ทำให้ค้าขายได้น้อยลง คนในชุมชนที่เปิดร้านขายอาหารอาจปิดร้านและไปประกอบอาชีพอื่นแทนระหว่างที่รอมหาวิทยาลัยเปิดเทอม ทำให้คนชุมชนวัดมอญมีรายได้จากการเปิดหอพักและค้าขายมาตลอด เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและชุมชนวัดมอญจึงมีปัจจัยที่เกื้อหนุนกันทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่มาตลอด อาชีพบางอาชีพในอดีตที่ไม่ได้รับการสืบทอดได้สูญหายไปหลายอาชีพด้วยกัน เหลือเพียงคำบอกเล่าที่สืบทอดกันมา เช่น ฝ้ายเรือหลวง การทำขนมสำเร็จรูปไทย และการทำรูป เป็นต้น

ภาพถ่ายดาวเทียมมุมมองบริเวณชุมชนวัดประตู่ธรรมาราม (วัดมอญ)

ที่มา : Google Earth